

לנצי' ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

פרשת המן: השתדלות ובטחון

הרב יהושע ון דייק

1. שו"ע או"ח סי' א

ג. ראוי לכל ירא שמים, שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש.
ד. טוב מעט תחנונים בכוונה, מהרבות בלא כוונה.

טוב לומר פרשת העקדה, ופרשת המן, ועשרת הדברות, ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם. הגה: ודוקא ביחיד מותר לומר עשרת הדיברות בכל יום, אבל אסור לאומרם בצבור (תשובת הרשב"א סימן קמ"ד).

2. תשב"ץ רנו - ירושלמי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח הוא שלא יתמעטו מזונותיו ואני ערב:

3. מ"ב שם: ה. (יג) פרשת העקידה - קודם פרשת הקרבנות. ויכול לומר פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת. ואין די באמירה, אלא שיתבונן מה שהוא אומר וכיר נפלאות ה'. וכן מה שאמרו בגמרא: "כל האומר תהילה לדוד ג' פעמים בכל יום, מובטח שהוא בן עולם הבא", גם כן באופן זה. וטעם לאמירת כל זה, כי פרשת עקידה, כדי לזכור זכות אבות בכל יום, וגם כדי להכניע יצרו, כמו שמסר יצחק נפשו. ופרשת המן, כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב: "המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר", להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה. ואיתא בירושלמי ברכות: כל האומר פרשת המן, מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו. ועשרת הדיברות, כדי שיזכור בכל יום מעמד הר סיני ויתחזק אמונתו בה'. ופרשת הקרבנות, דאמרינן במנחות: "זאת תורת החטאת", כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכו'.

4. שמות טז

{א} ויסעו מאילם ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: {ב} (וילינו) וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר: {ג} ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב: {ד} ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם וילקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתם אם לא: {ה} והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום: {ו} ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים: {ז} ובקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלנתיכם על ה' ונחנו מה כי (תלונו) תלינו עלינו: {ח} ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם בשבע בשמע ה' את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם כי על ה': {ט} ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני ה' כי שמע את תלנתיכם: {י} ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד ה' נראה בעיני: {יא} ויאמר משה ויאמר ה' אל משה לאמר: {יב} שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אליהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם: {יג} ויהי בערב ותעל השלו ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה: {יד} ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ: {טו} ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה: {טז} זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו: {יז} ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעט: {יח} וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו: {יט} ויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בקר: {כ} ולא שמעו אל משה ויותרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה: {כא} וילקטו אתו בבקר בבקר איש כפי אכלו וחס השמש ונמס: {כב} ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה: {כג} ויאמר אליהם הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קדש לה' מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדף הניחו לכם למשמרת עד הבקר: {כד} ויניחו אתו עד הבקר כאשר צוה משה ולא הבאיש ורמה לא היתה בו: {כה} ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאנהו בשדה: {כו} ששת ימים תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו: {כז} ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו: {כח} ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורת: {כט} ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: {ל} וישבתו העם ביום השביעי: {לא} ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע גד לבן וטעמו כצפיות בדבש: {לב} ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמר ממנו למשמרת לדרתיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים: {לג} ויאמר משה אל אהרן קח צבצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדרתיכם: {לד} כאשר צוה ה' אל משה ויניחהו אהרן לפני העדת למשמרת: {לה} ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען: {לו} והעמר עשרית האיפה הוא:

5. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יג

יב. ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את י"י לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר ויורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן אלא הם חיל השם שנאמר ברוך י"י חילו והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך.

יג. ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה י"י חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים הרי דוד ע"ה אומר י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי:

6. מכילתא שמות ט"ז עפ"י הגהות הגר"א

יוצא העם ולקטו שלא היו מלקטין בחצרות אלא יוצאין למדברות ומלקטין. **דבר יום ביומו** רבי יהושע אומר כדי שילקוט אדם להיום ולמחר כעין מערב שבת ושבת. ר' אלעזר המודעי אומר כדי שלא ילקוט אדם מהיום למחר כעין מערב שבת לשבת. **דבר יום ביומו** מי שברא יום ברא פרנסתו. מכאן היה רבי אלעזר המודעי אומר כל מי שיש לו יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מחוסר אמנה. מכאן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן. הא כיצד היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומכסה לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה. רבי יהושע אומר שונה אדם שתי הלכות בשחרית ושתיים בערבית ועוסק במלאכתו כל היום מעלין עליו כאילו קיים כל התורה כולה.

7. עולת ראה ח"ב עמ' מה'

קדושת השבת יש שנים בכחה: האחד מה שהיא מקדשת ומעלה את ישראל בקדושתה העליונה ומרוממת אותם בעצם קדושת היום למעלה מכל עניני חול ומדבקתם בכבוד עליון וקדושה עליונה. **חוץ מזה**, היא ממשכת ג"כ את כל ימי המעשה עם כל חילונותם ושפלותם, שע"י שהם נזכרים בקדושת השבת הנם מתרוממים. ובאין הכרה מוחשית, הנפש הישראלית מרוממת עצמה אפילו בימי החול מפני זכר של יום השבת, ובזה אין דברי החול שפלים כ"כ כמו שהם נראים בחיצוניות שלהם, כ"א הם הולכים ומתעלים בקדושת השבת. ואע"פ שרוב הזמן הנם עסוקים בעבודת החול, מ"מ כ"כ הקדושה קרובה היא אל לבם, עד שהתכלית העליונה שבחיים מונחת עמוק בתוך הלב שהיא נעוצה דוקא בהקדושה. וכפי הרוממות של גילוי קרבת אלקים ב"ה בנפש, שהיא כמדת הטוב והצדק ויתר דרכי השם יתברך שנדבקים בה, ע"פ המבט הזה יש להשקיף על חיי שעה ועל העוסקים בהם בעין של קורת רוח.

8. גמ' ביצה טז' ע"א

הטריפני לחם חקי **תניא** אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה **אבל הלל הזקן** מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך אדני יום יום.

רש"י ואוכל את הראשונה. נמצא אוכלה לזו כדי שתהא היפה נאכלת בשבת דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת: **לשם שמים**. בוטח שתזדמן לו נאה לשבת: **מחד שביך לשבתיך**. מאחד בשבת שלך תן לברך לשבת הבאה: **יום יום**. יעמס לנו את צרכינו ועזרתנו:

9. עין איה ברכות ו, יא

דורות ראשונים שעשו תורתן קבע, והיא הדריכה אותם אל דרך המוסר האמיתי, ליראת ד' ולמדות טובות והגונות, ומלאכתן עראי, זו וזו נתקיימה בידם, כי המעט הספיק להם בהיותם בעלי מדות יקרות וגופם הי' בריא ונפשם שמחה בעמלם. דורות האחרונים, שעשו מלאכתן קבע, שהדאגה על החומריות מלאה את לבבם ולא הניח מקום ראוי לדאגות המוסריות, ותורתן עראי, זה וזה לא נתקיימה בידם, כי נתקלקלו המדות ומנוחת הלב נטלה, ולא יאמר די בקיבוץ רכוש רב, ולא ימצא קורת רוח בעולם בכל קניניו. א"כ גם הרב שהוסיף לקנות ע"י ריבוי הזמן לא התקיים בידו, כי לא יוכל למלא צרכיו שנתרבו כדי ערך תאות נפשו, וממילא נקרא באמת שזה וזה לא נתקיימה בידם. **ועיקר שם עראי וקבע**, אין תלוי כ"כ בזמן. כמו בהסכמת הדעת, שהדבר שמחזיק האדם לעיקר הוא קבע, גם שמסבות יעסוק בה מעט זמן.

לנצי' ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

10. גמ' ברכות יא' ע"ב א"ר יהודה אמר שמואל גהשכים לשנות עד שלא קרא ק"ש צריך לברך משקרא ק"ש א"צ לברך שכבר נפטר באהבה רבה אמר רב

רשי" - שכבר נפטר באהבה רבה. שיש בה מעין ברכת התורה ותן בלבנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך ותלמדם חקי רצונך:

תוספות - שכבר נפטר באהבה רבה. עד הלכך נימרינהו לכולהו. בירושלמי יש הא דאמרי' שכבר נפטר באהבה רבה והוא ששנה על אתר פירוש לאלתר שלמד מיד באותו מקום. ונשאל להרב ר' יצחק כגון אנו שאין אנו לומדין מיד לאחר תפלת השחר שאנו טרודין והולכים כך בלא ללמוד עד אמצע היום או יותר אמאי אין אנו מברכין ברכת התורה פעם אחרת כשאנו מתחילין ללמוד. והשיב ר"י דלא קיימא לן כאותו ירושלמי הואיל וגמרי' שלנו לא אמרו ואין צריך לאלתר ללמוד. ועוד אפי' לפי הירושלמי דוקא אהבה רבה דלא הוי עיקר ברכה לברכת התורה דעיקר אהבה רבה לק"ש נתקן ובשביל היא אינו נפטר מברכת התורה אלא אם ילמוד מיד וגם לא יעשה היסח הדעת. אבל ברכת אשר בחר בנו וברכת לעסוק בדברי תורה שהן עיקר לברכת התורה פוטרת כל היום. וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה. וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. אבל אכילה בסוכה יש שעה קבועה. וא"ת מפני מה אין אנו מברכין לישן בסוכה. וי"ל דברכה דאכילה שמברכין לישב פוטרנו. א"נ משום שמא לא יישן והוי לברכה לבטלה שהרי אין בידו לישן כל שעה שירצה. והיה אומר ר"ת כשאדם עומד ממטתו בלילה (בשחרית) ללמוד שא"צ לברך ברכת התורה מפני שברכת התורה של אתמול שחרית פוטרת עד שחרית אחרת ולא נהירא. והצרפתיים נהגו לומר פסוקים וברכת כהנים וגם אלו דברים שאין להם שיעור שהיא משנה (פ"א דפאה) ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהן כו' שהיא ברייתא (מס' שבת קכז). מפני הירושלמי דבעי שילמוד על אתר. אבל א"צ כמו שכתבתי כב.

11. אגרות ראייה ח"א

כלל גדול אומר לכבודו, שההשקפה היותר מאירה בעיניי אמונות ודעות, כמו בכל ענינים נשגבים, היא לצאת מהחוג הצר, שבו נמצאים שיטות מחולקות, הצוררות זו את זו ומבטלות אלו את אלו, ולבא עד מרום הפסגה, שמשם נשקפות כל הדעות בשרשן, איך שכולן עולות למקום אחד, ורק שינוי תנאים בארחות החיים ובמצב הנפשות הוא המחלק ביניהן. והחוקר המיושב, המשתמש בשכל ישר, מצורף לרגש בהיר ונוכח, ידע איך להוקיר כל דבר בערכו, ואיך לשלב כל הדעות במצב כזה, שכל אחת תשלים את החסרון שיש בחברתה, אפילו במקום שהן נראות כחולקות זו על זו. זאת היא ההשקפה העליונה, הנובעת מההכרה האלקית האמיתית, "הכולל הכל וכללם יחד" וצריך בזהירות לחלק בין הצעה כוללת זאת, שהיא יודעת להעמיק אל חקר כל אחת מהדעות, ולהוקיר כל רגש כפי עומק שיווי, ובין הסבלנות הקרה, הבאה מתוך מה שאין העולם הרוחני תופס מקום בנפש: זאת האחרונה מוכרחת היא לסגת אחור מפני האורה וברק החיים, והראשונה תגדל ותפרה תמיד במעלה יותר גדולה, עד אשר תמלא הארץ דעה את ד', שאז "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", ועם מילוי העושר המדעי והרחבת כל שיטה לפרטיה יהיה גדול כל השלום המקורי המאגד את כולם.

12. עין איה ברכת פ"ט אות סח'

למדנו שישנם לפעמים דיעות מחולקות שבאמת אין בהם מחלוקת אלא שכ"א דן מצד השקפתו על הדבר, ואין השקפה אחת שוללת את זולתה. ואפילו ההשקפות שנראות כסותרות זא"ז, אין להחליט שהם שנויים במחלוקת כי יתכן שנראה הדבר כמחלוקת מפני חסרון ההעמקה וההרחבה בטיבו של ענין, אבל לכשיודע לו הענין על בוריו ימצא שיש פנים לכ"א מהצדדים אפילו הנראין כסותרים.

13. גמ' יומא ע"ו ע"א

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים דבר אחר שהיו אוכלין אותו כשהוא חם דבר אחר מפני משאוי הדרך

14. תנחומא בשלח

ועדין לא היה להם דור רביעי. והקיפן במדבר ארבעים שנה. אמר הקדוש ברוך הוא אם אני מוליכן דרך פשוטה, עקשיו מחזיקין איש איש בשדה ובכרם ומבטלין מן התורה, אלא אני מוליכן דרך המדבר ויאכלו את המן וישתו מי באר, והתורה מתישבת בגופן.

15. ליקוטי מוהר"ן ערב

היום אם בקולו תשמעו זה כלל גדול בעבודת השם שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום הן בעסק פרנסה והצטרפותו צריך שלא יחשב מיום לחברו כמוכא בספרים וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה כי כשרוצין לכנס בעבודת ה' נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו אבל כשיחשב שאין לו רק. אותו היום, לא יהיה לו משא כלל וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום לאמר מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה ובכח פראוי וכיצא בזה בשאר העבודות כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי היום אם בקולו תשמעו, 'היום' דיקא, והבן.